

Câinele - În mentalitatea arhaică românească, făpturile și lucrurile care populează luxuriant lumea sunt chemate din neființă ca urmare a rivalității dintre Dumnezeu și diavol. E ca un joc. Unul dintre ei creează ceva, celălalt, ca să nu rămână mai prejos, dă viață specimenului opus. Cei docti, obișnuiți să folfăiască prin terfeloagele pitite prin rafturile anticariatelor recunosc aici un iz de gnosticism bogumilic care ar fi influențat, dinspre bulgari, cultura arhaică autohtonă. Să revenim însă în concretul palpabil, la câine.

Prietenul patruped al omului a fost plămădit de Dumnezeu, dar pe o cale mai ocolită. Fiindcă se plictisea amar, dracul a cioplit din lemn de plop pe lup. Gândea în sine să-l ciopliască mai târziu, îl va ațâța împotriva lui Dumnezeu. Așa că l-a cioplit pe câine, cum vă spuneam, dar n-a știut cum să-i insuflă și viață. Văzând că opera sa e doar pe jumătate realizată, s-a gândit că ar fi mai bine să i-o dea lui Dumnezeu, fără să-i ceară drepturi de copyright.

Oricum era un câine cam second-hand. Acesta i-a dăruit viață și din surcelele rămase de la plop făcu câinii. La sfârșit, să vezi și să nu-ți vină să crezi!, lupul s-a înhăitat golănește cu câinii și au tăbărât pe Necurat (poreclit pe la noi și Ucigă-l Toaca sau Ucigă-l Crucea), care, cu inima bătându-i nebunește, a rupt-o la fugă și, cu ultimele puteri, s-a cățarat într-un copac. Lupul și-a luat avânt, a sărit și l-a mușcat pe drac de călcâi.

De atunci cică dracul umblă schiop, șontâc-șontâc prin lume. În alte legende, scenariul se schimbă simțitor. Se narează că într-o zi un cioban s-a dus cu jalba la Sfântul Petru fiindcă lupul îi cam hăpăia oile. Sânt Petru îi luă ciobanului fluierul, i-l frânse-n în două și, dintr-odată, cele două bucăți s-au preschimbat într-o pereche: un câine și o cățea. Din credințele și superstițiile pe care țărani le au urzit în jurul câinelui și al pisicii reiese clar că îl preferau pe primul și o cam discriminau pe a doua.

Credeau că animalul lătrător îl roagă pe Dumnezeu să îl umple pe stăpânul său de copii. E adevărat, câinele fiind aici un pic utilitarist: ca fiecare prunc să îi arunce lui un coltuc de pâine. La antipod, despre pisică țărani credeau că - deși spre deosebire de rivalul ei, câinele, are privilegiul să locuiască alături de stăpânul său, în casă, pe vatră, unde e cald și bine - ingrată și vicleană fiindu-i firea, se roagă la Dumnezeu ca gospodarul nostru să orbească, să-i poată fura ea pâinea din mână.

Câinele e și personaj de basm.

În spațiul și timpul absolut al basmelor românești întâlnim câini năzdrăvani - cei mai vestiți dintre ei sunt Nea-Aude, Nea-Vede și Nea-Greul-Pământului, care au apărut pe lume din 3 colaci pe care Sfânta Luni, Sfânta Miercuri și Sfânta Vineri i-au dat în dar lui Făt-Frumos.

Fata-Pădurii - cunoscută și sub numele de Pădureanca, pe cât este de frumoasă, pe atât e de periculoasă. Cu fața albă ca neaua, cu ochii ca mura coaptă, cu părul despletit umblă din amurg până în zorii zilei îmbrăcată într-o cămașă ca neaua și încinsă cu un brâu de iederă.

Cântecul ei fermecat stârnește bocetul copacilor și al stâncilor aspre. Dacă îl auzi, amorțești, cazi într-un soi de prostrăție. Dacă Fata Pădurii se îndrăgostește de un flăcău chipeș, îl ademenește, îl duce la ea acasă și îl ține acolo, în izolare, un timp îndelungat. Dacă tânărul dă semne că i-ar refuza dragostea, de e năzuros, Pădureanca îi înțeapă inima cu o vargă de sânger și-i extrage inima. După o noapte de dans și focoase îmbrățișări, în zori, tânărul simte că a fost părăsit de puteri și nici inima nu i-ar mai fi la locul ei. Hrănindu-se, ca o vampiră, cu dragostea flăcăilor chipeși, Fata-Pădurii nici nu îmbătrânește, nici nu se urâtește.

Muma Pădurii- (denumită și Mușă,Vâlva Codrului, Surata-din-Pădure sau Știma Pădurii), și-a căpătat numele și renumele de la credința străveche că ea, asemeni unei mame iubitoare și grijulii, hrănește și ocrotește copacii pădurilor, dar și viețuitoarele care mișună prin aria silvestră. Ca orice spirit, poate căpăta dimensiuni și înfățișări opuse: se poate face mică de tot, dar poate fi și enormă; unora li se arată ca o babă îngrozitoare, altora ca femeie tânără și viguroasă. Unii țărani care s-au întâlnit cu ea pe cale jură că ar avea ochi și dinți enormi, copite de bou sau gheare de lup, iar părul i s-ar prelinge până la călcâie. Altora, Muma-Pădurii li s-a dezvăluit sub o privescătoare și mai terifiantă: jumătate om și jumătate copac. Dar când babei cumpline i se aprinde inima de fiorul dragostei pentru flăcăi, acestora li se arată răpitor de frumoasă.

Junii nefericiți sunt legați prin blestem de moarte să nu se căsătorească cu altcineva. Muma Pădurii manifestă un comportament toxic și față de copii: pe cei de țâță îi schimbă, lăsându-le lăuzelor

proprii ei plozi (urâtei și plângăcioși), iar copiilor obișnuiți le fură somnul. Uneori, când are o zi mai bună, micuților rătăciți prin pădure le indică drumul bun spre casă. Muma Pădurii se teme totuși de ceva: de Sfânta Cruce. Se zice că odată un vânător care a dat nas în nas cu ea, a vrut s-o împuște dar, ghinion, glonțul nu a vrut să iasă pe țevă. Îngrozit, vânătorul și-a scos de la gât crucea, iar Muma Pădurii a izbucnit în hohote de plâns.

Reținem, în final, că Muma codrilor simte imboldul de a pricinui rele de obicei oamenilor care atentează la viața copacilor sau a animalelor din pădure: îi hăpăie, îi rătăcește, le răpește glasul. Probabil că în anii din urmă Muma Pădurii a demisionat sau a ieșit la pensie. Dovadă stau despăduririle operate pe întregul ținut al țării noastre. Defrișări făcute într-o veselie sinucigașă. Muma Pădurii rămâne o ființă ambiguă și în basme. De regulă, ea îi pune bețe în roate eroului principal. Într-un basm, Muma Pădurii nu a avut de lucru și l-a omorât pe Busuioc, fratele lui Siminoc. Dar baba înfricoșătoare poate fi și bună: pe Băiet-Sărac îl învață cum să pună mâna pe calul năzdrăvan, pentru a-și duce, cu bine, la îndeplinire misiunea.

Pisica - Se poate spune că pisica îl urmărește pe șoarece, purtându-i sâmbetele, încă din timpurile mitice. De la începuturile lumii. Cum știți, Noe, inspirat de Dumnezeu, construise arca ce s-a dovedit salvatoare pentru toate speciile. Neavând de lucru, dracul făcu și el șoarecele, doar, doar urecheatul va roade fundul corabiei și, toate făpturile înecându-se, vor reveni din neantul din care fuseseră chemate la ființă. Nefiind de acord cu acest proiect profund nihilist, Dumnezeu l-a inspirat pe omul său credincios, Noe, să-și arunce mănusa, ca din acest obiect vestimentar de maximă utilitate, mai ales pe timpul înțepător al iernii, să apară pe lume, adică în corabia plutitoare, care mustea de atâtea viață, pisica. Nu trebuie să fi citit scenariul până la final, ca să intuiești ce avea să se întâmple: pisica, evident, l-a devorat pe șoarece. Consecințele acestui act salvator pentru ea însă au fost, în mare parte, nefaste: mâncând o creație a diavolului, pisica s-a îndrăcit.

În mentalitatea arhaică românească, ea a devenit un personaj destul de horror: în miez de noapte îi lucesc ochii „ca la dracu”, iar dacă o mângâi pe spate, din blana ei sar scântei. Pisica neagră aduce paguba, nenorocul la casa omului. În orice caz, de te întâlnești cu ea pe drum, mai ales dacă îți taie calea, bine e să faci 3 pași în spate, ca să-ți recapeți norocul. Dacă un om murea, și din întâmplare o pisică trecea din nebăgare de seamă pe sub el, era panică.

Tot satul fremăta de groaza că mortul a devenit strigoi și că își va chinui nu doar familia nucleară, ci și pe aceea extinsă, cucerind vecinătățile, mergând meticulos din casă-n casă. În articolul despre câine, am vorbit despre ura irațională, mirobolantă a pisicii la adresa stăpânului său, așa că nu mai revenim. Deși se bucură de atâtea drepturi și libertăți, ea vrea totul. În basme, pisica are, totuși, o calitate demnă de cinste: îi ajută pe eroii pozitivi. Astfel, într-un basm, pisica îi vine în ajutor fetei moșului, care era urgisită de mama ei vitregă: o scapă de Marțolea. Regăsim pisica în proverbe (La beție omul este pisică, maimuță și la urmă porc), dar și în ghicitori: Nu e furcă, nu e fus/Însă pe tors mi s-a pus.

Ciprian Voicilă